

Analýza vybraných aspektov Mt 8, 5-13

Ježiš schádza z hory so zástupmi (8, 1) a prichádza do Kafarnauma (8, 5). Mesto a stotník uvádzajú „pohanský“ charakter perikopy. Kafarnaum je známe ako mesto so zmiešaným obyvateľstvom a ako obchodné centrum na brehu Galilejského mora. Stotník,^{xvii} ako rímsky vojak, je v Novom zákone vykreslený v pozitívnom svetle: jeden vybudoval synagógu (Lk 7, 5), druhý vedie Pavla bezpečne do Ríma (Sk 27, 1), ďalší stojí pod Ježišovým krížom (Mk 15, 39). Stotníkovi Kornéliovi je venovaná dlhá pasáž v 10. kapitole Skutkov apoštolov. Iní odborníci majú za to, že nešlo o Rimana ale o Sýrčana či iného pohana v službách Herodesa. Stotníci riadili sto pešiakov so širokými zodpovednosťami. Stotníková odpoveď to tiež naznačuje (v. 9). Stotník je predzvesťou univerzálneho charakteru Ježišovho poslania.

προσῆλθεν αὐτῷ – vždy znamená *pristúpiť, prísť k*. Označuje aj prístup v kultovom zmysle. Matúš to preberá z LXX Pentateuchu, kde označuje „prístup“ k Bohu (Ex 16, 9; 22, 7; Lv 9, 5) alebo oltáru (Lv 9, 7. 8; Nm 18, 3). Mojžiš, ktorý ako Boží zástupca, pristupuje, aby konal rôzne formy svätej služby alebo orodovania (Ex 34, 32; Nm 9, 6; 10, 4; Dt 1, 22).^{xviii} Mt používa tento termín, aby podčiarkol zvláštne postavenie Ježiša.

Προσερχομαι (v. 5) sa vyskytuje 52-krát u Mt oproti 5 výskytom u Mk a 10 výskytom u Lk. V danom makrokontexte (Mt 5-9) naznačuje vieru/dôveru v Ježiša. Pre Matúša je charakteristické, že v príbehoch o uzdravení najprv menuje Ježiša.^{xix} Až potom použije zámeno. Zámeno v 3. osobe jednotného čísla sa opakuje trikrát. Takto zdôrazňuje Ježišovo výnimočné postavenie v celom v príbehu. Ako sme už spomenuli, zvyčajná úvodná formula predstavuje miesto a postavy. Vnútna dynamika poukazuje na stotníka, ktorý prichádza k Ježišovi a predkladá svoju prosbu.

K Ježišovi pristupuje veľa postáv (učeníci 8, 25; 13, 10; 14, 15; 26, 17, zákonník 8, 19; bohatý mladík 19, 16; predstavený synagógy 9, 18 a tak ďalej). Prichádzajú, aby sa ho na niečo spýtali alebo ho dokonca skúšali. Aj tí, ktorí ho prichádzajú skúšať, sú dôkazom, že Ježiš má autoritu a v každom jednom prípade táto Ježišova autorita je potvrdená.^{xx} Tak ako oltár, kňaz alebo Mojžiš boli *locus* Božej prítomnosti a činnosti, tak aj Ježiš – Emmanuel. Boh

je v ňom prítomný a činný. Sloveso potom je signálom, ktorý poukazuje na mesiášsky charakter Ježiša.^{xxi}

ὁ παῖς (v8,6) vo vetnej štruktúre je zdôraznené svojou pozíciou. Môže byť buď *synom* alebo *služobníkom*. Davies – Allison prekladajú slovo ako služobník a argumentujú, že LXX zriedka prekladá hebr. בן *ben* (syn) ako παῖς. Grécke παῖς je skôr ekvivalent hebr. עֶבֶד ‘ebed (sluha). Pravdepodobne je to domáci otrok. Ale *syn* nie je úplne vylúčený ako možný variant. Meier^{xxii} argumentuje, že dvojznačnosť termínu potvrdzuje, že Mt zachováva pôvodnú formu použitia Q. Lukáš potom špecifikuje (služobník) a Ján mení (chlapec). Stotník prosí nie za seba, ale za niekoho spoločensky i kultúrne menej cenného, svojho sluhu/syna.

Ježišova reakcia (v. 7) je formulovaná v kombinácii ptc. aoristu + indikatív akt. futura. Vnútoraná dynamika vety zdôrazňuje určité sloveso (*uzdravím*) a zámeno (*jeho*) ako priamy predmet slovesa. Ἐγὼ – *ja* je na začiatku emfatické. Verš má dva možné preklady. *Príjduc, ja sám ho uzdravím* alebo *Príjduc, ja by som ho mal uzdraviť?!* Davies- Allison argumentujú pre odmietavú otázku:^{xxiii}

- Podobnosť so sýrofenickou ženou (15, 21–28), kde Ježiš váha.
- Ježiš prišiel kvôli strateným ovciam Izraela (10, 6; 15, 24).
- Ἐγὼ má emfatický význam *Ja by som mal...?*
- Ježiš ako pravý žid by sa vyhol vstupu do pohanského domu.
- Vyhlásenie stotníka (v. 8) skutočne vyjadruje ohromnú vieru len ako odpoveď na zjavné odmietnutie.

Ak je toto čítanie správne, potom Ježiša uráža odvážny návrh ignorovať pravidlá o čistote a vstúpiť do pohanského domu. Stotník odpovedá s pokorou, že nie je hoden, aby Ježiš vstúpil do jeho domu a vyjadrujúc svoju vieru v Ježišovu moc, prosí o uzdravenie na diaľku.

Ak však čítame verš ako kladnú oznamovaciu vetu, stotníková odpoveď ešte viac zdôrazňuje jeho vieru (opakuje sa dvakrát: 8, 10. 13). Meier^{xxiv} argumentuje pre oznamovaciu vetu takto:

- Bezprostredný kontext uzdravenia stotníkovho sluhu nie je uzdravenie kanaánskej dcéry (15, 21–28), ale skôr uzdravenie malomocného (8, 2–4). Ježiš tam hneď odpovedá na prosbu *rituálne vylúčeného* človeka (čo je analógiou k pohanovi

v kontexte zákonov o rituálnej čistote). Slobodný Ježiš sa stal náhle takým škrupulóznym?

- Odpoveď stotníka je ešte prekvapujúcejším prejavom viery, keďže to nie je zúfalý pokus odmietnutého prosieť o druhé uzdravenie (uzdravenie na diaľku), ale prejav jeho pokory a dôvery. To privádza Ježiša do úžasu. Stotník nič nepovedal o tom, aby Ježiš prišiel do jeho domu (v. 6), tento nápad pochádzal od Ježiša (v. 7).

- Ak 7. verš je otázkou, príčinou pobúrenia by bolo neoprávnené stotníckovo očakávanie, že Ježiš príde do pohanského domu. Ale ptc. ἐλθῶν nie je zdôraznené; *do tvojho domu* chýba; a celá štruktúra zdôrazňuje skôr indikatív act. Futura θεραπεύσω než participium. Až 8. verš prináša explicitne myšlienku *vstupu* do stotníckovho domu.

- Ak by 7. verš bol poburujúcou otázkou, Matúš by to mohol oveľa jasnejšie objasniť tým, že začne Ježišovu odpoveď negatívnym opytovacím zámenom μὴ *mē*, ktoré v gréckej štylistike ukazuje, že dopytujúci sa očakáva negatívnu odpoveď. Alebo, ak je to paralela k sýrofenickej žene, potom by bolo prirodzené očakávať explicitné odmietnutie ako v 15, 24. 26 ἀποκριθεὶς δὲ εἶπεν, Οὐκ ἀπεστάλην εἰμὴ εἰς τὰ πρόβατα τὰ ἀπολωλότα οἴκου Ἰσραὴλ...Οὐκ ἔστιν καλὸν λαβεῖν τὸν ἄρτον τῶν τέκνων καὶ βαλεῖν τοῖς κυναρίοις.

Ale on odpovedal: Nie som poslaný, iba ak k strateným ovciam domu Izraela...Nie je šľachetné vziať chlieb deťom a hodiť ho šteňatám.

Práve kvôli horeuvedeným dôvodom je legitímne čítať verš 7 ako kladnú oznamovaciu vetu.

θεραπεύσω – *uzdravím* patrí do Matúšovho preferovaného slovníka (16-krát v porovnaní s 5 výskytmi u Mk, 15 výskytmi u Lk a 1 výskytom u Jn). Dôležitosť tohto slovesa je spojená s opisom Ježišovej služby (4, 23 a 9, 35): *A Ježiš chodil po celej Galilei, učil v ich synagógach, hlásal evanjelium o kráľovstve a uzdravoval každý neduh a každú chorobu medzi ľuďmi.* Do popredia sa dostáva v príbehoch uzdravenia (Mt 8, 7. 16; 9, 35; 10, 1. 8; 12, 10. 15. 22; 14, 14; 15, 30; 17, 18; 19, 2 a 21, 14).

Stotníková dôvera je už zjavná, keď prichádza za Ježišom. Termín Κύριε vo veršoch 8, 6 a 8, 8b odkazuje na Ž 107, 20; 33, 9; 148, 5b a Iz 55, 10–11, kde sa dosvedčuje a oslavuje sila Božieho slova v živote človeka. Ale zdá sa, že najsilnejší odkaz je na knihu Múdrosti, 16, 12: *Lebo ani zelina, ani náplast' ich nevyliečili, ale tvoje slovo, Pane, ktoré lieči všetko.*

Stotník vníma u Ježiša činnosť, ktorá je podobná jeho vlastnej καὶ γὰρ ἐγὼ – *ved' aj ja sám.* Vedel, že vojaci ho poslúchajú, pretože jeho slovo predstavuje samotné slovo – rozkazy cisára. Autorita Ríma dáva efektivitu jeho vlastným slovám. Teda aj Ježiš používa moc v poslušnosti Bohu Izraela.^{xxv} Ján zdôrazňuje, že *Syn nemôže nič robiť sám od seba, len to, čo vidí robiť Otca. Čo robí Otec, to robí podobne aj Syn* (Jn 5, 19). Ale stotník zároveň uznáva nadradenosť Ježišovej moci. Mello vo svojom komentári^{xxvi} ponúka toto vysvetľujúce čítanie: *Ak ja, čo som iba podriadeným, mám autoritu nad mojimi vojakmi, o čo viac ty, čo máš plnú autoritu.* Je to argument od menšieho k väčšiemu.^{xxvii}

Väčšina stotníkových súčasníkov by prinajmenšom odmietla takýto postoj – vieru. Je ponižujúce žiadať potulného kazateľa o niečo podobné. Zvlášť, keď spoločensky vyššie postavená osoba, stotník, sa musí skloniť k spoločenskej spodine. Okrem toho židovský národ považoval zázraky na veľkú vzdialenosť za obzvlášť ťažké a zriedkavé. Pripisovali to ako výsadu len tým najmocnejším svätým mužom ako napríklad Hanina ben Dosa.^{xxviii} Stotník svojím postoj zjavuje veľkosť vlastnej dôvery – viery.

ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐθαύμασεν – *počúvajúc ho, Ježiš sa začudoval* (v. 10). Mt využíva participiálnu konštrukciu, aby spojil predchádzajúcu výpoveď s Ježišovou reakciou. To, čo aorist podčiarkuje je skutočnosť Ježišovho údivu.^{xxix} Pre Mt je zriedkavé zaznamenávať Ježišov emocionálny stav. Existujú len dva prípady, kde sa hovorí o Ježišovom údive: tu a u Mk 6, 6 (ne-viera Nazaretčanov). V dôsledku toho existujú dve veci, ktoré udivujú Ježiša, ne-viera v Izraeli a viera pohana. Z perspektívy rečových aktov takýto výrok by naznačoval jedinečnosť, ktorá podčiarkuje dôležitosť chvíle. Vyčnieva z „obyčajného modelu“. Tu sa skrýva ilokučná sila.

Ježiš začína svoju reakciu slávnostným vyhlásením Ἀμήν λέγω ὑμῖν – *Amen, hovorím vám.* Táto veta patrí do Matúšovej obľúbenej frazeológie (31-krát v porovnaní s 13 výskytmi u Mk a 6 u Lk). Tiež λέγω ὑμῖν je typické (58-krát v porovnaní so 16 výskytmi u Mk, 45 v Lk).

uznáva, že viera má dôležitú úlohu v Matúšovom evanjeliu (9, 2. 22. 29; 15, 28; 17, 20; 21, 21; 23, 23).

Viera^{xxxiii} je jedným z ústredných konceptov Nového zákona. Jej slovesná forma môže v závislosti na kontexte znamenať *považovať za pravdivé, poslúchať* alebo *dôverovať*. LXX prekladá *ʿmn* v *hiphil* alebo *niphal* vo význame *byť pevný v niečom, byť pevne zakorenený v, byť pevne postavený na, považovať niečo za pravdivé* a rôzne ďalšie odtiene konceptu *stability*. Grécke použitie poukazuje na *dôveru*, ktorá v neskorších spisoch LXX sa stala sebadefiníciou vzťahu k Bohu. Je zaujímavé, že toto je prvý výskyt slova *viera* v Matúšovom evanjeliu a jediný prípad s touto kombináciou. Toto je ďalší ilokučný indikátor.

Ďalší verš (11) začína λέγω δε a má progresívnu silu: *a tak... a preto... a teda vám hovorím...* Zatiaľ čo v. 12 opäť uvádza δε. Tu však zdôrazňuje kontrast medzi tým, čo nasleduje a predchádzajúcou časťou. Všeobecne sa prijíma, že tieto dva verše sú pôvodne z iného kontextu, z prameňa logií Q.^{xxxiv} Touto vsuvkou však Mt mieni niečo zdôrazniť.

ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν –v *kráľovstve nebies*. V Ježišovom ohlasovaní *kráľovstvo* je predstavené ako udalosť (3, 2; 4, 17 – kráľovstvo sa priblížilo). Samotný koncept je zložitý. Ježiš používa tento termín v prítomnom a budúcom časovom kontexte (11, 12; 12, 28 a budúce 5, 19–20; 7, 21–22; 13, 38nn).^{xxxv}

Symbol Božej vlády sa hojne používa v mnohých vrstvách starozákonnej tradície. Tento termín sa objavuje pri konštitutívnych momentoch Božieho jednania s jeho ľudom počas dejín. Napríklad v Pentateuchu, hoci téma kráľovstva nie je dominantná, predsa sa objavuje pri prekročení Červeného mora a pri zmluve na Sinaji. Termíny označujúce večné, prítomné i budúce prejavy Božej vlády môžu byť súčasťou toho istého textového kontextu.^{xxxvi} V poexilovom období – a zvlášť v eschatologických a apokalyptických textoch – je symbolom Božej kráľovskej vlády, ktorá sa približuje k úplnej a definitívnej realizácii nad svojim vzdorovitým stvorením.^{xxxvii} Ježiš však nikdy nevzťahuje tento koncept na politickú suverenitu Izraela, skôr ním opisuje *kráľovstvo* ako Božiu vládu, v ktorej ľudia majú aktívnu a rozhodujúcu úlohu.^{xxxviii} Tento obraz kráľovstva je rozpracovaný na základe prorockých textov Izaiáša.

Krátky prieskum tohto konceptu v Starom zákone, apokryfných knihách a kumránskej literatúre lepšie osvetľuje Ježišovo chápanie Božieho/nebeského kráľovstva. Samotný koncept je mnohovýznamový a preto aj dobová literatúra pokrýva široké spektrum aspektov Kráľovstva. Starý zákon používa len raz termín *Božie Kráľovstvo* v Múdr 10, 10. Starozákonné texty však pripisujú Bohu vládu inými slovami: *jeho kráľovstvo* (Ž 103, 19), *tvoje kráľovstvo* (145, 11. 12. 13), *tvoja vláda* (1 Krn 29, 11). Hoci sa toto podstatné meno vyskytuje zriedka, terminológia Starého zákona opisuje kráľovskú vládu skôr dynamickými slovesami a prerozprávaním príbehu o Božej vláde (Ž 29, 10; 68, 25; 24, 7-10; 22, 29; 44, 5; 93, 96. 97; 145; 146; Ex 15; 19, 6; Dt 33, 5; Num 23, 21; Iz 24, 23; 33, 22; 52m 7; 41m 21; 43m 15; 44, 6).^{xxxix}

Ježišov pohľad na eschatologickú hostinu (vv. 11-12)^{xl} nachádza svoj kontext v starozákonných textoch. Hovoria o príchode národov k Pánovi, o tom, že *spoznajú* Pánovu moc a zúčastnia na hostine. Iz 2, 2-3: () *i budú sa naň hrnúť všetky národy. Prídu mnohé kmene a povedia: „Hor'sa, vystúpme na vrch Pánov, do domu Jakubovho Boha. Iz 25, 6-8 : Pán zástupov pripravil na tomto vrchu všetkým národom hostinu hojnú, hostinu s vínom, hojnosť vyberanú, víno najjemnejšie. Pán dá spoznať svoju moc národom a privedie ich k sebe spolu s Izraelom alebo privedie ich k Izraelu: Iz 49, 1. 6. 12; 55, 1-5; 56, 3-8; 59, 19; Iz 45, 6; Zach 14, 16; Mal 1, 11 a Ž 22, 27-28; 47, 2. 9-10; 67, 2-6.*

Dupont^{xli} si všíma dôležitú zmenu. Ježiš odkazujúc na naplnenie prorociev, mení cieľ púte pohanov. Už to nie je Jeruzalem alebo vrch Sion, ale *nebeské kráľovstvo*. Prítomnosť patriarchov pripomína úvodné verše evanjelia, kde Abrahám poukazuje na univerzálnosť prislúbenia, ktoré dostal od Boha (Mt 1, 2). Na tomto mieste Ježiš potvrdzuje naplnenie tohto prislúbenia. Trio sa vracia v Mt 22, 32, kde Ježiš používa Ex 3, 6, aby poukázal na skutočnosť posmrtného života a teda na budúcu spásu.